

Dr hab. Tadeusz Wallas
Prof. nadzw. na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

UNIwersYTET im. A. MICKIEWICZA	
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa	
Wpł. dn.	23-12-2014
NR	

O c e n a
osiągnięć naukowo-badawczych, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego
oraz współpracy międzynarodowej dr Elżbiety Kuzelewskiej
ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

I. Sylwetka habilitantki

Dr Elżbieta Kuzelewska w 1998 r. uzyskała tytuł zawodowy magistra prawa, a w roku następnym tytuł magistra nauk politycznych. Umożliwiło to Jej podjęcie zawodowej działalności naukowo-badawczej. W roku 1999 została Ona zatrudniona przez Uniwersytet w Białymstoku na stanowisku asystenta, najpierw na Wydziale Historyczno-Socjologicznym, a od 2005 r. na Wydziale Prawa, gdzie pracuje do dziś.

Stopień naukowy doktora w zakresie dyscypliny nauki o polityce uzyskała w r. 2005 na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie dysertacji zatytułowanej „Referendum w procesie integracji europejskiej”. Została ona napisana pod kierunkiem znakomitego politologa prof. Eugeniusza Zielińskiego. Pomyślnie zakończony przewód doktorski, umożliwił Habilitantce awans na stanowisko adiunkta, co nastąpiło w 2007 r.

Dr E. Kuzelewska ma predyspozycje do pracy naukowej, co potwierdzają dotychczasowe rezultaty Jej aktywności naukowo-badawczej. Niewątpliwie studia i uczestnictwo w badaniach prowadzonych w ww. uniwersytetach, a także zagraniczne staże, umożliwiły staranne przygotowanie do badań zwłaszcza zjawisk i procesów zachodzących w życiu politycznym Unii Europejskiej.

II. Ocena osiągnięcia naukowego będącego podstawą wniosku o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego

Na osiągnięcie naukowe zatytułowane „Partycypacja społeczna w procesie integracji europejskiej”, które Habilitantka wskazała jako podstawę wniosku o najwyższy stopień naukowy, składa się książka *Proces ratyfikacji Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy i jego następstwa* oraz 7 artykułów i 5 rozdziałów w książkach, z których dwa powstały z 50% udziałem innego autora. Na uznanie zasługuje to, że siedem artykułów i rozdziałów ukazało się w języku

angielskim (jeden w j. angielskim i tureckim), w tym cztery w Rumunii, Rosji oraz na Litwie i Słowacji.

Habilitationka podjęła się niewątpliwie zagadnienia bardzo istotnego dla naukowego poznania. Demokratyzacja systemu politycznego Unii Europejskiej, partycypacja jej obywateli w procesie decydowania oraz problem tzw. demokratycznego deficytu, to bardzo aktualne przedmioty zainteresowania rosnącej liczby badaczy realnie istniejących bytów politycznych nie tylko w Europie. Przynajmniej od 1989 r. zagadnienia takie stawały się coraz częściej tematem prac naukowych także polskich politologów, prawników, ekonomistów i przedstawicieli innych dyscyplin naukowych. Zainteresowanie tym zjawiskiem systematycznie zwiększało się, ponieważ było i jest ono niezwykle dynamiczne. Integracja obejmowała bowiem kolejne państwa i dziedziny życia społecznego oraz rodziła (i rodzi) nowe nadzieje, wyzwania i zagrożenia. Właśnie ta dynamika sprawia, że rezultaty badań nad wymienionymi zjawiskami szybko się dezaktualizują. Wymaga to kontynuowania i podejmowania nowych badań w celu weryfikacji dotychczasowych ustaleń oraz nieustannego aktualizowania oczekiwanych i możliwych prognoz modernizacji UE i jej państw członkowskich. Chociaż roli ich obywateli w procesie integracji europejskiej poświęcono już wiele opracowań, to jednak dominują wśród nich takie, które traktują o tych rolach w sposób przyczynkowski. Dlatego z uznaniem należy się odnieść do problematyki ukazanej w ocenianym cyklu publikacji.

Najważniejsze miejsce wśród osiągnięć naukowo-badawczych dr E. Kuzelewskiej zajmuje ww. książka. Ukazała się ona nakładem Oficyny Wydawniczej ASPRA-JR w 2011 roku. Autorka tej monografii podjęła się próby określenia: „roli referendum w procesie ratyfikacji Konstytucji dla Europy oraz Traktatu Lizbońskiego”; „przyczyn odrzucenia traktatu konstytucyjnego w Francji i Holandii oraz odpowiedniej interpretacji wyników głosowania”; „powodów, dla których Hiszpanie i Luksemburczycy zaaprobowali w referendum konstytucję europejską”; odpowiedzi na pytanie – „czy na decyzji o odrzuceniu przez Francuzów i Holendrów Konstytucji dla Europy zaważyły te same czynniki?; „konsekwencji odrzucenia jednego z najistotniejszych traktatów europejskich”. W celu realizacji takich zadań badawczych, Autorka sformułowała cztery hipotezy, które starała się zweryfikować w kolejnych

rozdziałach. Zamierzenia badawcze należy znać za ambitne i istotne dla naukowego poznania możliwości wykorzystania referendum głównie w procesie integracji europejskiej.

Autorka niewiele pisze o wykorzystanych narzędziach badawczych. Informuje tylko o tym, że „w pracy zastosowano” metodę porównawczą, behawioralną i technikę analizy tekstów źródłowych. Jednak z analizy tekstu wynika, że zastosowała Ona także inne metody stosowane w badaniach naukowych, chociaż ich nie wymieniła. Przy weryfikowaniu zebranego materiału badawczego oraz przy jego ocenie niewątpliwie korzystała z metod historycznych, a zwłaszcza metody genetycznej. Widoczne jest również wykorzystanie elementów analizy systemowej. Pomimo tej uwagi uważam, że zamierzenia badawcze oraz dobór sposobu i narzędzi ich realizacji, świadczy o dojrzałości metodologicznej Habilitantki i wyraźnie sprecyzowanych ambicjach poznawczych.

Recenzowana monografia ma prawidłową strukturę. Składa się ona z wykazu skrótów, wstępu, 6 rozdziałów, zakończenia i bibliografii. Wstęp zawiera prawie wszystkie elementy zwyczajowo wymagane w takiej części rozprawy. Brakuje przede wszystkim odwołania do podstaw teoretycznych, które mogą być wykorzystane przy realizacji zamierzeń badawczych, szerszej charakterystyki stanu badań nad zjawiskiem określonym w tytule oraz wykorzystanych metod i technik badawczych. W rozdziale pierwszym Habilitantka kompetentnie ukazała okoliczności powołania Konwentu na rzecz Przyszłości Europy, powstania i przyjęcia Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy, a także przyjęte przez poszczególne państwa członkowskie sposoby jego ratyfikacji. W następnych czterech rozdziałach przedstawiła m.in. analizę i ocenę przebiegu kampanii referendalnej, stanowiska głównych ugrupowań politycznych oraz determinantów frekwencji, a także wyników głosowania kolejno w Hiszpanii, Francji, Holandii i Luksemburgu. W ostatnim rozdziale, zgodnie z zapowiedzią poczynioną w tytule, scharakteryzowała „następstwa” odmowy ratyfikacji Traktatu przez Francję i Holandię oraz zaniechania tej procedury przez niektóre inne państwa członkowskie.

Rozważania zaprezentowane w „Zakończeniu” są najważniejsze z punktu widzenia oceny przyjętego przez Autorkę zadania badawczego. Jego zasadniczą część stanowi odniesienie do tez sformułowanych we „Wstępie”. Okazało się, że

przeprowadzone analizy nie pozwoliły na potwierdzenie ich słuszności w części lub w całości. Jedną z przyczyn takiego wyniku badań było zróżnicowanie UE, co Autorka dostrzegła, ale moim zdaniem nie doceniła określając cele swych badań. Treść tej części dysertacji, ostatecznie potwierdza Jej dużą wiedzę oraz jego umiejętność syntezy i formułowania wniosków. M.in. zauważyła Ona, iż: „demokracja bezpośrednia po części przyczyniła się do poważnego kryzysu w UE” ponieważ „głosowania powszechne często charakteryzują się uleganiem przez wyborców demagogom i zwyczajnym brakiem zapoznania się czy zrozumienia treści dokumentu”. Wnioski wyartykułowane przez Autora uznaję za prawidłowe i uzasadnione wynikami przeprowadzonej analizy.

Rozważania Habilitantki oparte zostały na solidnej bazie, na którą składają się liczne źródła, różnej postaci opracowania naukowe oraz materiały prasowe i umieszczone w Internecie. Wśród wymienionych opracowań znajdują się wszystkie ważne i ważniejsze, przede wszystkim zagranicznych autorów, jakie mogły być wykorzystane przy realizacji zamierzeń badawczych. Istotne jest i to, że wśród wykorzystanych opracowań są także prace politologów, a sporządzona bibliografia może stać się solidnym punktem wyjścia do dalszych badań nad demokratyzacją systemu politycznego UE. Podsumowując stwierdzam, że

- A. Oceniana książka jest najbardziej naukowo dojrzałym opracowaniem Habilitantki. Potwierdzeniem tego jest oparcie rozważań na światowej i krajowej literaturze przedmiotu oraz sformułowanie przekonujących ocen i wniosków. Pewnym mankamentem jest brak umocowanie tych rozważań na wskazaniach teorii wykorzystywanych w badaniach na gruncie nauk społecznych (także politologicznych);
- B. Zaletą ocenianej dysertacji jest i to, iż prawie każdy rozdział zakończony jest podsumowaniem i refleksjami;
- C. Obok wyżej wspomnianych, także wiele innych spostrzeżeń Autorki ocenianej pracy należy uznać za bardzo trafne. Chociaż w znacznej części nie stanowią one naukowego odkrycia, to cenne jest to, iż dochodzi Ona do nich w drodze pogłębionej analizy prezentowanych zjawisk i procesów, wykazując się wiedzą, umiejętnością wnioskowania oraz znajomością rzeczywistości państw UE;

- D. Praca została napisana w sposób interesujący i przystępny. Pozytywne jest także to, że wiele współzależności przedstawiono w formie licznych wykresów i tabel. Chociaż w większości są to udokumentowane zapożyczenia zaczerpnięte ze źródeł lub od innych autorów, to jednak umożliwiają czytelnikowi zrozumienie argumentacji Habilitantki;
- E. Wartość opracowania podniosłoby zdefiniowanie terminów wykorzystywanych przy prowadzonych analizach;
- F. Praca jest napisana poprawnie pod względem metodologicznym i językowym. Wyżej wspomniane zastrzeżenia i uwagi krytyczne nie wpływają znacząco na obniżenie jej wartości.

Obok ocenionej książki, także pozostałe publikacje zaliczone do osiągnięcia naukowego są rezultatem badań Habilitantki nad partycypacją obywateli w procesie podejmowania decyzji dotyczących m.in. integracji europejskiej. Najmniej do tego cyklu pasuje rozdział „Znaczenie demokracji bezpośredniej w systemach politycznych państw skandynawskich”, w którym problematyka „Partycypacji społecznej w procesie integracji europejskiej” jest zdecydowanie marginalna. Wszystkie spełniają kryteria prac naukowych i kończą się ciekawymi konkluzjami. Pewną ich słabością jest tylko sporadyczne odwoływanie się do podstaw teoretycznych.

Podsumowując można zauważyć, że Autorce udało się zrealizować zamierzenia badawcze, jakie przed sobą postawiła. Ukazała Ona bowiem wybrane zagadnienia składające się na tytuł cyklu. Prace ocenianego cyklu napisane zostały z wykorzystaniem kategorii i metodologii właściwej dla obszaru nauk społecznych, a zwłaszcza nauk o polityce. Zatem może on być jedną z podstaw ubiegania się o stopień naukowy w zakresie tej dyscypliny.

III Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Poza dorobkiem naukowym wskazanym jako osiągnięcie naukowe będące podstawą wniosku o najwyższy stopień naukowy, Habilitantka ogłosiła drukiem jeszcze 35 innych publikacji.

Na dorobek wypracowany po uzyskaniu stopnia doktora składają się: monografia „Referendum w procesie integracji europejskiej”, która zapewne powstała na bazie rozprawy doktorskiej; monografia „Od wizji do rzeczywistości. Dziesięć lat

dewolucji Walii”, która tylko w ¼ należy do Habilitantki ponieważ powstała ona w efekcie współpracy z innym badaczem; 14 rozdziałów w książkach, w tym 5 napisanych zostało wspólnie z innym autorem (w każdym przypadku udział jest 50%), a także 7 artykułów w czasopismach naukowych, w tym 3 napisano wspólnie z innym autorem (w każdym przypadku udział jest 50%). Habilitantka była również współredaktorką 4 książek przygotowanych przez zespoły badaczy. Opublikowała także 3 recenzje monografii naukowych, w tym jednej anglojęzycznej oraz 4 rozdziały w podręczniku „Współczesne międzynarodowe stosunki polityczne” wydanym pod red. J. Stachury w 2010 nakładem Wydawnictwa Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku. Za wyjątkiem 3 artykułów, pozostałe prace zostały wydane w Polsce, ale przez wydawców w różnych ośrodkach akademickich. Wartość artykułów podnosi ogłoszenie ich drukiem przez periodyki umieszczone na liście A, B lub C czasopism naukowych prowadzonej przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Dorobek publikacyjny oceniany w tej części niniejszej recenzji uznaję za wystarczający pod względem ilościowym do ubiegania się o kolejny stopień naukowy. Natomiast analiza jakościowa opublikowanych rezultatów badań naukowych pozwala stwierdzić, że na wysoką ocenę zasługują zwłaszcza artykuły. Już wygórowane wymagania stawiane tekstom akceptowanym do druku przez redakcje wspomnianych wyżej czasopism, gwarantują wysoką jakość tej części dorobku Habilitantki. Na zdecydowanie pozytywną ocenę zasługują także monografie i rozdziały Jej autorstwa. Wszystkie spełniają kryteria prac naukowych. Napisano je w oparciu o krytyczną analizę źródeł i opracowań, w tym wielu zagranicznych. Tematyka ocenianych tekstów pozostaje w zainteresowaniu politologii. Przy ich tworzeniu wykorzystano przede wszystkim dorobek tej dyscypliny oraz właściwą dla niej metodologię. Każda z tych prac napisana została na temat istotny z punktu widzenia naukowego poznania. Z reguły rozpoczynają się one od sformułowania problemu lub pytania badawczego, a kończą ciekawymi wnioskami przyczyniającymi się do wyjaśnienia jakiegoś zjawiska.

Podsumowując tę część opinii stwierdzam, iż uwidoczniony w ocenianych tekstach sposób narracji oraz umiejętność argumentowania potwierdzają dużą wiedzę ich Autorki i predyspozycje do pracy naukowej. Zaprezentowany w ocenianych pracach opis procesów, organizacji oraz instytucji prowadził Autorkę do ocen i

ciekawych wniosków. Zwiększająca się jakość kolejno publikowanych prac świadczy o Jej systematycznym rozwoju naukowym. Wartość ocenianych rozważań podnosi i to, że opis i porównywanie wydarzeń i procesów prowadzi Habilitantkę do trafnych diagnoz, ocen i wniosków.

Stwierdzam, iż osiągnięcia naukowo-badawcze dr E. Kuźelewskiej, pod względem ilościowym i jakościowym spełniają wymagania stawiane osobom ubiegającym się o kolejny stopień naukowy.

IV Indeks Hirscha

Wg Harzing's Publish Or Perish indeks Hirscha dla Habilitantki wynosi 2, co uznaję – biorąc pod uwagę warunki do prowadzenia badań naukowych i publikowania, jakie może zapewnić polska uczelnia - za wynik dobry.

V Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach

Habilitantka, w latach 2009-2011 kierowała projektem badawczym nt. „Referendum w sprawie ratyfikacji Traktatu Konstytucyjnego Unii Europejskiej”. Na jego realizację otrzymała grant przyznany w drodze konkursu przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Była także współwykonawczynią projektu realizowanego w latach 2010-2011 nt. „Od wizji do rzeczywistości. Dziesięć lat dewolucji Walii”, który także został sfinansowany ze środków MNiSzW przyznanych w drodze konkursu. Ponadto kierowała dwoma międzynarodowymi zespołami badawczymi w ramach Centre for Direct Democracy Studies. Od 2013 r. uczestniczy w pracach międzynarodowej grupy badawczej „Inicjatywa Helwecka” powołanej na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM. Kierowanie ww. projektami uznaję za bardzo owocne, ponieważ zakończyło się ono wymiernymi efektami w postaci opublikowanych monografii, artykułów w czasopismach i rozdziałów w książkach. Wyniki ich badań na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych. Habilitantka niewątpliwie udowodniła, że potrafi: aplikować o środki na badania naukowe; realizować indywidualne projekty badawcze; uczestniczyć w pracach zespołu badawczego oraz kierować takim zespołem.

VI Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

Po uzyskaniu stopnia doktora, Habilitantka wygłosiła referaty na 18 krajowych i 12 międzynarodowych konferencjach naukowych. Siedem z tych ostatnich odbyło się w innych państwach (Litwa, Rumunia, Słowacja, Rosja, Grecja i Szwajcaria). Siedem referatów zostało wygłoszonych w języku angielskim pozostałe po polsku. Ich tematyka zawsze oscylowała wokół problemów demokratyzacji bezpośredniej, integracji europejskiej oraz warunków efektywnego funkcjonowania instytucji i organizacji politycznych.

Zatem Habilitantka ma istotne osiągnięcia także w prezentowaniu wyników swych badań na forum krajowych i międzynarodowych konferencji. Jej wystąpienia spotykały się z życzliwym przyjęciem ze strony krytyki naukowej, co potwierdzam na podstawie obserwacji ponieważ w niektórych konferencjach z Jej udziałem także uczestniczyłem.

VII Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki

Dr E. Kuzelewska legitymuje się także dorobkiem dydaktycznym i popularyzatorskim. W Uniwersytecie w Białymstoku prowadziła lub prowadzi zajęcia dydaktyczne m.in. z następujących przedmiotów: „Makrostruktury polityczne”; „Nauki o polityce”; „Międzynarodowe stosunki polityczne”. Prowadzi tam także proseminaria, seminaRIA dyplomowe oraz wykłady w języku angielskim. Była zapraszana do wygłoszenia wykładów także przez uczelnie w Grecji, Hiszpanii, Turcji i we Włoszech (w ramach LLP-Erasmus). Habilitantka była również wykładowczynią szkoły letniej, autorką skryptu dla studentów zagranicznych oraz rozdziałów w podręczniku.

VIII Opieka naukowa nad studentami

Habilitantka w efekcie opieki naukowej nad studentami wypromowała już blisko 40 magistrów. Jest wydziałowym opiekunem studentów zagranicznych. Przygotowała anglojęzyczny informator dla takich studentów. Była opiekunem koła Your Erasmus Support. Prowadziła także zajęcia dla studentów zagranicznych w Uniwersytecie w Białymstoku.

IX Staże w zagranicznych ośrodkach naukowych

Habilitationka w latach 2010-2013 odbyła pięć zagranicznych staży podoktorskich w renomowanych uniwersytetach działających w Belgii, Francji, Holandii, Luksemburgu i Wielkiej Brytanii. Niewątpliwie przyczyniły się one do zebrania materiału badawczego oraz podniesienia kompetencji badacza i dydaktyka.

Konkluzja

Stwierdzam, że dr E. Kuźelewska posiada znaczące osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej, a także dorobek dydaktyczny, popularyzatorski oraz w zakresie współpracy międzynarodowej. W szczególności przedstawiła osiągnięcie naukowe pt. „*Partycypacja społeczna w procesie integracji europejskiej*”, które jest potwierdzeniem Jej systematycznego rozwoju naukowego oraz stanowi znaczny wkład do naukowego poznania istoty i uwarunkowań rozwoju demokratycznej legitymizacji instytucji i organów UE oraz ich decyzji. W ten sposób spełniła wymogi określone w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W szczególności Habilitationka sprostowała także większości wymagań szczegółowych wymienionych w par. 4 i 5 rozporządzenia MNiSzW z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. W związku tym popieram wniosek o nadanie Habilitationce kolejnego stopnia naukowego.

Poznań, dnia 23 grudnia 2014 r.